

Kammarmusik av Fanny Mendelssohn Hensel

– Del 2 –

”Du måste alltid älska honom, för mellan oss tre måste allt vara fullkomligt äkta och harmoniskt – för i den här världen vill jag inte ha några olyckliga ögonblick.”

(Fanny till Wilhelm den 20 februari 1829)



Wilhelm Hensel, självporträtt.

Fortsättning från
Kammarmusik-Nytt
november 2018

Första gången Fanny och Felix Mendelssohn skildes åt var på hösten 1821, då Zelter (deras gemensamma lärare) tog med sig den 12-årige Felix till Weimar för att träffa Goethe. Varför fick inte Fanny följa med? Hon ansågs ju lika begåvad som Felix! Men redan i kompositionsundervisningen

märktes skillnad, då Fanny förväntades skriva små sånger och pianostycken medan Felix uppmuntrades att skriva större verk avsedda för offentliga sammanhang. Weimaresan var nog i Fannys ögon det första, tydliga tecknet

Fortsätter på nästa sida ↓

på uppenbar orättvisa. Men det var inte sista gången!

Under den här resan inledde syskonen en brevväxling, som kom att fortsätta så länge de levde. Fanny saknade sin bror enormt och skrev, att hon inte kunde komponera när han var borta. Hon var nu på väg in i vuxenvärlden och många avgörande händelser kom att utspela sig under de närmaste åren.

I januari 1821 mötte Fanny för första gången sin blivande make, målaren Wilhelm Hensel. Det kom att bli en något stormig tid, för enligt föräldrarna var han inte ett passande parti för dottern. Mellan åren 1823 och 1828 vistades Hensel som stipendiat i Rom och under den tiden fick han inte ha någon kontakt med Fanny. All brevväxling skulle ske via mamma Lea. Efter fem år kom han tillbaka till Berlin och den 3 oktober 1829 gifte sig Fanny och Wilhelm Hensel. Men kärleken till Felix fick inte grumlas! *"Du måste alltid älska honom, för mellan oss tre måste allt vara fullkomligt äkta och harmoniskt – för i den här världen vill jag inte ha några olyckliga ögonblick."* (Fanny till Wilhelm den 20 februari 1829)

Äktenskapet blev lugnt och harmoniskt, där båda fick utrymme för sin konstnärliga kreativitet. Den 16 juni 1830 föddes sonen Sebastian, vars bok *Die Familie Mendelssohn* ligger till grund för all forskning om familjen ända från anfadern Moses Mendelssohn till Fannys och Felix' död 1847.

Söndagskonserterna

Det Mendelssohnska hemmet blev vida berömt för sin "Sonntagsmusik", en musikalisk salong, där Berlins kulturella elit och gäster utifrån samlades för att musicera och umgås. Dessa söndagskonserter blev också en viktig grogrund för Fannys och Felix' fortsatta musikaliska utveckling. Medan brodern sedan gjorde stor internationell karriär blev dessa konserter i hemmiljö Fannys forum.

Beethoven hade en framskjuten plats i programmen. Fanny framförde hans piano-, violin- och cellokonserter, pianotrior, fjärde pianokonserterna och utdrag ur operan *Fidelio*. Det är mycket troligt att hans cellokonserter har inspirerat Fanny i hennes *Fantasia g-moll* och *Capriccio Ass-dur* för cello och piano, tillägnade brodern Paul som var en utmärkt amatörcellist. Fantasin inleds med ett andante doloroso, följt av ett prestissimo i G-dur och slutar med ett allegro efter en kort rekapitulation av andantet. Även *Capriccio* växlar mellan långsamt och snabbt, mellan dur och moll. Instrumenten turas om att ackompanjera varandra även om pianot har den ledande rollen. Styckena gavs ut på Breitkopf & Härtel 1994.

1825 reste Felix till Paris tillsammans med sin far med avsikten att träffa Cherubini som var direktör för Pariskonservatoriet. Felix trivdes inte alls i Paris och var missnöjd med allt. Musiken var ytlig, människorna småaktiga och – ve och fasa – de kunde ingenting om Bach och Beethoven. När Fanny brevlades tog emot dessa klagomål blev hon rasande. Att han bara hade mage att klaga inför henne! Hon som skulle ha gjort vad som helst för att



**Fanny Mendelssohn-Hensel 1842.
Målning av Moritz David Oppenheim.**

få följa med. Det blev en ganska hätsk brevväxling, där Fannys ilska naturligtvis bottnade i avundsjuka och besvikelse.

Beethoveninfluens

Mellan 26 augusti och 23 oktober 1834 skrev Fanny ett av sina mest ambitiösa verk – Stråkkvartett Ess-dur – troligen ett resultat av hennes Beethoven-studier och särskilt inspirerad av hans Harpkvartett op.74 från 1809. Beethovens senare stråkkvartetter och piano-konserter visade på en större frihet och flexibilitet i både form och harmonik, vilket Fanny upplevde som en befriande kraft. Ursprunget till stråkkvartetten var en ofullbordad piano-sonat från 1829. Från denna återanvänder hon de två första satserna, hon komponerar en ny tredje sats, Romanze, och en virvlande final som avslutning på det fyrsatsiga verket.

Felix var kritisk till kvartetten; han ansåg den alltför nyskapande och ogillade den harmoniska och formella friheten. *"Man befinner sig egentligen inte i någon tonart Och jag skulle vilja att modulationerna hade en mer bestämd form."* Detta ledde till att Fanny själv nedvärderade kvartetten och ursäktade sin "feminina stil" med att hon inte hade tillräcklig kraft för att hålla kvar tankarna och ge dem nödvändigt innehåll. *"Därför*

lyckas jag bäst i mina lieder, för här behövs i bästa fall bara en fin idé utan mycket kraft", skriver hon till Felix.

Stråkkvartetten har visat sig vara ett ypperligt verk och får nu räknas till ett av de mest betydande i denna genre som komponerats av en kvinna. Här har Fanny gått sin egen väg och mycket av det som Felix kritiserade kan i stället ses som framåtblickande. Kvartetten gavs ut 150 år senare (1988) på Furore Edition och finns även på Breitkopf & Härtel.

SOLVEIG WIKMAN

Fortsättning följer...